

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Qui vult finem, vult etiam media ad finem

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA I.

Qui vult finem, vult etiam media ad finem.

Sed obstat, quod multi aegroti sanitatem unicè expetunt, qui nihilominus media, v.g. potionem amaram, respuunt: quemadmodum &

Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat.

II. Contradicere quoque videtur Plato, Socratem & Polum introducens ita disputantes in Gorg.
SOC. *Utrum ergò tibi videntur homines id velle, quod ubiq. agunt, an illud, cuius gratià agunt? Velut qui pharmaca à Medicis accepta bibunt, utrum tibi videntur ipsum velle, quod faciunt, videlicet pharmacum bibere, & asperitatem ejus perferre: an sanitatè, cuius gratià bibunt?* **POL.** *Manifestum est, eos fieri sanos velle, cuius gratià potionem sumunt.* **SOC.** *Nonne & qui navigant, ad aliud negotium lucri causà obeunt, non id volunt, quod faciunt? Quis enim navigare, subire pericula, molestias habere velit? Sed illud volunt, ut arbitror, cuius gratià navigant, divitias scilicet, harum enim gratià navigant.* **POL.** *Maximè.* **SOC.** *Annon in omnibus quoq. similiter, quisquis aliquid alicujus gratià agit, non id vult, quod agit, sed illud, cuius gratià agit.*

III. Dicendum, voluntatem duplicem esse, efficacem & complacentiæ. Efficax est, quâ alicui ita placet

placet
luntas
alicui
aut eo
confe

IV
placet
dia, re
dum.

plac
hoc i
dia, h
qui el
neces
finem
inclu
medi

V
cacin
sè. V

Poll
med
vult

natè
rata

Est
fit ce
tis e
cum

Sun

placet res, ut velit eam efficere vel consequi. Voluntas complacentiæ est, quæ placet quidem res alicui & amatur in se, sed eam non cupit efficere aut consequi, quia scilicet nullam habet spem ejus consequendi, aut forsan alias etiam ob causas.

IV. Jam dico, qui vult finem voluntate complacentiæ, is vult media. Ratio, quia media, ut media, respiciunt finem efficiendum aut consequendum. Cùm igitur is, qui vult finem voluntate complacentiæ, non velit illum efficere aut consequi, hoc ipso non potest velle media: & si vellet media, hòc ipso jam vellet etiam finem efficaciter. Sed qui efficaciter vult finem, ille eo ipso media velit necesse est, quoniam in voluntate, quæ quis vult finem efficere aut acquirere, mediolorum voluntas includitur, cùm effectio aut acquisitio finis in mediis consistat.

V. Ubi & hoc sciendum, quod, qui vult finem efficaciter, velit etiam aliquod medium saltem consuesum. Vult enim formaliter aut hoc medium, aut illud. Postea vero, si non habet exploratam convenientiam mediolorum, de illis consultat. Facta consultatione, vult finem cum hòc mediò particulari & determinatè. Quando vero quis initio statim habet explorata media bene, non intelligitur de illis consultare. Est enim consultare inquirere, quodnam medium sit convenientius, quàm inquisitione non eget, qui factis explorata habet media, sed simul amat finem, cum hisce mediis convenientibus determinatè. Sunt verba Petri Hurtadi de Mendozâ disp. XIV.

de

de anima s. III. Unde cum quis vult finem efficaciter, non requiritur, ut, cum plura & diversa sunt media, omnia ea aut quodvis velit, cum omnibus non sit opus, imò si uno medio uti velit, sæpè alterò simul uti nequeat, Sufficit igitur, si uno utatur.

VI. Jam responderetur ad argumentum *s. I.* propositum: Qui ægroti sanitatem volunt efficaciter, volunt etiam aliquod medium saltem confusè in principio, postmodum etiam aliquod volunt determinatè, & quamvis nunquàm velint potionem amaram, non tamen sequitur, quod nullum velint medium, cum & alia media sint, vel saltem alia esse existiment. Quod si quis de nullo planè sollicitus sit medio, non efficaciter vult sanitatè, sed solum voluntate complacentia.

XII. Platonem quod attinet, dubio procul mens ejus nulla alia est, quàm finem tantùm id esse, quod ratione sui velimus, media neminem absolutè & per se velle, neque reperiri in illis, quod appetitum ad se trahat; sed quod nec ab iis voluntas penitus abhorreat, id omne fini in acceptis esse ferendum. Quod si neget, ullo modo voluntatem ferri in media, apertè id veritati adversari videtur, neque nobis præjudicat.

XIX. Verùm, ut isthæc ita sese habeant, quando plura occurrunt media tamen si unum tantùm sit, non videtur necessarium, ut quis illud expectat, etsi finem efficaci voluntate consequendum.

sibi

sibi ha
exper
simè d
men u
memb
sanita
um nu
næ tan
clare v
cùm i

IX.

eum,
cuper
eò ips
fare ab
volun
territ
ne rec
rent e
ret op

X.

dium
rius
bonu
volu
ligi
Vide

XI.

plac

sibi habeat propositum. Et probatur primò, quia experimentò compertum est, ægrotum efficacissimè desiderare restitutionem valetudinis, nec tamen ullâ adduci posse ratione, ut præcisionem membri admittat, permanente adhuc desiderio sanitatis, licet satis intelligat, præter istud medium nullum superesse aliud. II. Voluntati humanæ tantùm imponitur necessitas à summò bonò clarè visò. E. non necessariò allicitur à mediò, cum id non sit summum bonum.

IX. Verùm ad primum respondetur ut antea, eum, qui convictus, non posse se aliò mediò recuperare sanitatem, quàm præcisione membri, eò ipsò, quod penitus respuit illud medium, cessare ab actu efficaci, voluntatis, eumque mutare voluntate inefficaci, quod difficultate mediè deterritus non tendat amplius ad sanitatè sub ratione recuperationis, sicut antea. Quod si permanerent efficax voluntas, id inde esset, quod perduraret opinio, posse se aliò mediò ad salutem reduci.

X. Quantum ad alterum, dicimus, illud medium appeti necessariò suppositâ voluntate alterius rei, nempe finis. At cum asseritur, nullum bonum, nisi summum & increatum, imponere voluntati necessitatem exercitii, id absolutè intelligitur, & non præsuppositâ voluntate alterius rei. Vide Vatzquezium *P. II. Tom. I. d. XLIII. c. IV.*

XI. Verùm antequàm ad alia progrediamur, placet sequentem Syllogismum considerare:

Qui

Qui vult finem, vult etiam media ad finem;
At Deus vult finera peccatorum, nempe punitionem, & gloriæ suæ ex illâ pœnâ manifestationem.

E. Etiam vult ipsa peccata.

XII. Respondemus I. Conclusio illa non sequitur ex positâ propositionibus. Nam prædicatum conclusionis, *velle ipsa peccata*, non comparet in præmissis. Laborat, ergò argumentum, vitiò quatuor terminorum. Ista debuerat inferri conclusio: E. etiam vult media ad finem, nempe ad punitionem; quod conceditur. Media, quibus Deus utitur ad puniendâ peccata, sunt bellum, morbi, fames &c. quæ Deū velle nihil absurdi est. Peccata autem ipsa quorum pœnam Deus expetit, non sunt media ad irrogandam pœnam. Aliud est meritum vel causa, propter quam pœnæ ab aliquò repetuntur, aliud est medium, quò punitur.

XIII. Dicit: Deus punit peccata peccatis, h. e. peccata interdum sunt media, quibus Deus vindicat præcedentia peccata E, necesse est, ut vi Regulæ, illa peccata velit.

XIV. Responderetur, non opus esse, ut Deus illa peccata velit, sed satis esse, velle eorum permissionem. Quamvis enim & ipsa peccata sint instrumenta vindictæ, tamen non semel superius diximus, rationē finis id non exigere, ut, qui ipsū expetit, quodvis etiam expetat mediū. Illustrabim⁹ rem exemplo. Tradidit se æger Medico, ejusque

que rem
statim
rit, sum
liquan
malum
curatio
men æg
ut, supp
mediu

XV

rem, e
pro fin
finis pe
mô, &
rei. A
sive ca
tis. H
rum, l
disp. p

XV

tur, p
appon
Qu

E.

In hâ
inside

que remediis usus est. Accidit, ut re ex voto non statim succedente, is apud animum suum statuerit, sumere medicinam, quam fortassis ab alio aliquando didicit appositam esse ad tollendum malum. Medicus id intelligens, dissuadet, quod curatio anceps nimis sit & periculosa. Instante tamen ægroto permittit. Videmus hic, usu venire, ut, supposita voluntate finis velit quis non ipsum medium, sed ejus permissionem.

XV. II. Quod attinet propositionem minorem, ea non conceditur, quatenus punitionem, pro fine peccatorum habet. Est quidem punitio finis peccatorum, ut vox finis sumitur pro extremo, & vocatur à Scholasticis finis terminationis rei. At nos de fine hinc loquimur, ut est τὸ τέλος, sive causa finalis, & dicitur finis motionis agentis. Hoc modo certè pœna non est finis peccatorum. Nemo enim peccat, ut pœnas det. Confer. *disp. preced. Reg. III. §. I.*

XVI. Denique ut quâsi ad oculum demonstratur, proposito argumento genua labare, similem apponemus Syllogismum:

Qui fult finem, vult media ad finem.

At Princeps vult finem rebellionis, nempe victoriam de rebellibus, & ut cum subditis suis otio & tranquillitate frui possit,

E. vult ipsam rebellionem.

In hâc argumentatione non potest non aliquid insidere maculæ, quod conclusio apertè falsitate

la-

laboret, cùm nullus sit Princeps, quin totò pector
re rebellionem aversetur. E. nec superius argu-
mentum non potest omnis labis esse expers. Est
enim ipsi planè simile.

REGULA II.

Vnius rei possunt esse plures fines.

I. Bifariam ut, ut vnus rei sint plures fines,
Primò ita, ut sint subordinati, sive ut vnus ad al-
terum referatur, quomodo medicamenti evacu-
antis à Mediciò præscripti finis est expulsio præ-
vorum humorum, quæ, quia ad ulteriorem refer-
tur finem, nimirùm ad recuperandam sanitatem,
ideò & medicamenti illius finis, & quidem ulti-
mus, est sanitas.

II. Secundò, ut fines sint disparati, ut ita loquat
h. e. vnus ad alterum non referatur. Ita Philoso-
phus *II. de animâ text 88.* & linguæ & aëri, qui re-
spiratione trahitur, duplicem assignat finem; illa
enim & ad *ῥεῦσιν*, & ad *Ἀφ' ἁλκῶν*, gustum & lo-
cutionem: hòc autem ad temperandum calorem
internum, & ad vocem efformandam. Conju-
gii fines sunt, generatio sobolis, mutuuum auxili-
um, & devitatio fornicationis.

III. Quæritur hîc, an possit quis sibi habere,
propositos plures ultimos fines? Ubi notandum
ex Thomâ *I. 2. q. 1. a. 5.* & Interpretibus ejus; aliud
esse dicere, plures res posse esse ultimum finem,
ejusdem hominis; aliud, posse ejusdem hominis
plures esse fines ultimos.

IV.

IV. & simul
quamqu
sed parte
de eo vid
Augusti
Marcum
constitu
bonum k
constare
rioris ve
quæq; p
ultimus

V. E
se conce
finis ult
in extre
congero

VI. S
se, neg
ratione
ultimi
ut ad eu
duo fin
ad neu
rum fin
ultimu

VII
meritò